

Отримано: 31.01.2024.

Прорецензовано: 09.02.2024.

Прийнято до друку: 20.02.2024.

e-mail: volodymyr.myrosh@oa.edu.ua

DOI: 10.25264/2409-6806-2024-35-79-85

Мирош В. Інтелектуальна біографія Богдана Барвінського: роки університетських студій. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки»*. Острог, 2024. Вип. 35. С. 79–85.

УДК: 930(477)(092)"18/19"

Володимир Мирош**ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА БІОГРАФІЯ БОГДАНА БАРВІНСЬКОГО:
РОКИ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ СТУДІЙ**

Стаття присвячена вивченню проблеми формування Б. Барвінського як історика в роки його навчання у Львівському, Віденському та Берлінському університетах. З'ясовано, що початкуючому історика поталанило студіювати історію у «золоту» добу європейської соцігуманітаристики, коли водночас у різних академічних осередках працювали творці багатьох історіографічних галузей і напрямків – україністики, полоністики, теорії і методології історії та ін. Власне на лекціях і семінарах О. Редліха, Л. Фінкеля, Т. Шиманна, Б. Дембінського, Е. Мюльбахера, А. Пишбрама, Т. Войцеховського, Г. Брунера, О. Бальцера, К. Студинського, О. Колесси та багатьох інших визначних гуманітаріїв було сформовано науковий світогляд і дослідницький інструментарій молодого вченого. При цьому найбільш вагомим для нього було тривале професійне спілкування з М. Грушевським, яке визначило наукову спеціалізацію Б. Барвінського у галузі східноєвропейської медієвістики. Зрештою, чималий вплив на фахове становлення історика мала й наполеглива самоосвіта. Все це у підсумку уможливило молодому вченому втілити в життя амбітні творчі плани та в короткому часі стати одним із помітних представників не лише галицької, але й загальноукраїнської історіографії першої половини ХХ ст.

Ключові слова: Б. Барвінський, інтелектуальна біографія, Львівський університет, Віденський університет, Берлінський університет.

Volodymyr Myrosh**INTELLECTUAL BIOGRAPHY OF BOHDAN BARVINSKYI:
YEARS OF UNIVERSITY STUDIES**

The purpose of the research is to reconstruct the years of study of B. Barvinskyi at Lviv, Vienna and Berlin universities. The research methodology is based on the application of principles (objectivity, historicism, holism) and methods (generalization, analysis and synthesis, comparison, genetic, psychological and typological) of historiographic research. The scientific novelty of the article lies in the study of the little-known problem of the formation of B. Barvinskyi as a historian during his studies at Lviv, Vienna and Berlin universities. The article has concluded that the professional environment of the Lviv, Vienna and Berlin universities had a significant influence on the intellectual development of B. Barvinskyi. A novice historian was delighted to study history in the "golden" age of European social humanities, when at the same time creators of many historiographical branches and directions – Ukrainian studies, Polonistics, theories and methodologies of history, etc. – worked in different academic centers. The lectures and seminars of O. Redlich, L. Finkel, T. Szymann, B. Dembinsky, E. Mühlbacher, A. Przybram, T. Wojciechowski, H. Bruner, O. Balzer, K. Studinsky, O. Kolessa and many others prominent humanitarians formed the scientific worldview and research tools of the young scientist. However, the most significant for him was the long-term professional communication with M. Hrushevsky, which determined the scientific specialization of B. Barvinskyi in the field of Eastern European medieval studies. After all, persistent self-education had a significant impact on the professional formation of a historian. All this ultimately enabled the young scientist to implement ambitious creative plans and in a short time become one of the prominent representatives of not only Galician, but also all-Ukrainian historiography of the first half of the 20th century.

Keywords: B. Barvinskyi, intellectual biography, University of Lviv, University of Vienna, University of Berlin.

В інтелектуальній біографії рокам студентства традиційно відводиться особлива увага як періоду стрімкого світоглядного становлення та кристалізації фахових зацікавлень. Саме у цей час молода людина зазвичай здійснює свій життєвий вибір, який заважає на її подальшій творчій долі. Особливо вагомими студентські роки були в класичну добу, коли вища освіта була елітарною, а її здобуття

уможливило подолати сформовані тривалою традицією станомі обмеження. Втім, у випадку тогочасного студентства загалом та українського, зокрема, реконструкція років студій ускладнюється тією обставиною, що молодь зазвичай навчалася в кількох вищих освітніх закладах, що вважалося необхідним для розширення світогляду та поглиблення фахових навичок. Мовиться про те, що обираючи один університет для базового навчання, студент виїздив на пару навчальних семестрів до інших вишів для поглиблення освіти в обраних знакових професорів. При цьому кількість таких виїздів, як і їхня тривалість, залежали лише від платоспроможності батьків молодшої людини, адже вища освіта була платною і коштувала чимало. З огляду на такі освітні традиції, чималим клопотом для сучасних українських дослідників є дістатися до архівних матеріалів західноєвропейських навчальних закладів з метою реконструкції освітніх траєкторій героїв їхніх студій.

Яскравим прикладом змальованої ситуації був знаковий представник львівської історичної школи М. Грушевського авторитетний історик, бібліотекознавець і педагог Богдан Барвінський (1880-1958). Обравши своєю альма-матер Львівський університет, він для поглиблення професійних навичок виїздив до Віденського та Берлінського університетів, що вважалися тоді законодавцями історіографічної моди. Втім, через згадувану важкодоступність ділових матеріалів цих навчальних закладів, дослідники тривалий час нічого конкретного не могли сказати про закордонні студії знаного представника давнього галицького роду, фокусуючись лише на його перебуванні у стінах Львівського університету. Це очікувано обмежувало поінформованість про роки його навчання, не даючи можливість повноцінно відтворити фахові впливи. Віднайдення нами в архівах згаданих західноєвропейських університетів записів Б. Барвінського врешті уможливило здійснити цілісну збалансовану реконструкцію років його студентства як важливого періоду інтелектуальної біографії.

Мета статті – реконструювати роки навчання Б. Барвінського у Львівському, Віденському та Берлінському університетах, а також відтворити впливи професури цих навчальних закладів на його фахове становлення.

Незважаючи на непересічність постаті Б. Барвінського в нашій інтелектуальній історії, йому присвячено лише декілька публікацій здебільшого оглядового плану. І тільки деякі з них містять згадки про роки вищих студій цього талановитого вченого. Серед них деякою докладністю позначені запропоновані І. Чорноволом [18] та А. Фелонюком [17] біографічні нариси. Окремі питання фахового дозрівання Б. Барвінського протягом студентських років при реконструкції створеної М. Грушевським львівської школи в низці статей [8-11; 13-16] та узагальнюючій монографії висвітлили В. Тельвак і В. Педич [12]. Студентські будні Б. Барвінського у львівській альма-матер відтворив В. Мирош [5]. Втім, у згадуваних працях виокремлено навчання молодого вченого у Львівському університеті та практично обійдено увагою його перебування в західноєвропейських навчальних закладах. Цим і зумовлено актуальність теми нашого дослідження.

Вибір Б. Барвінським філософського факультету Львівського університету як місця навчання зумовило декілька факторів. Передусім згадаємо родинну традицію, відповідно до якої знані предки молодшої людини, включно з надзвичайно авторитетним для нього батьком Олександром Григоровичем, здобували гуманітарну освіту в цьому найстарішому на українських землях класичному університеті. Важливим також було і те, що молодий Богдан завершував середню освіту в Академічній гімназії Львова (1890-1898), де поодинокі предмети викладали й університетські професори, що викликало бажання продовжувати співпрацю з ними надалі. Зрештою, вагомою була і фінансово-логістична обставина – Барвінські проживали у Львові, тож найбільш рентабельно для загалом небагатої родини було дати освіту Богданові в місцевому виші.

Б. Барвінський вступив до Львівського університету в 1898 р. і одразу занурився в академічне життя, наполегливо відвідуючи лекції та семінари визначних польських та українських професорів, які в той час працювали в головній вищій школі Галичини. Серед польських викладачів він надав перевагу дидактичним пропозиціям кількох старших колег. У першу чергу згадаємо знаного дослідника західноєвропейської історії Нового часу, політика та дипломата Броніслава Дембінського. У нього початкуючий історик вивчав такі предмети, як «Розвиток європейського суспільства від Французької революції до найновішої доби з оглядом соціальних рухів», «Історія Римської імперії», «Історія папства в XV-XVI ст.» та ін. Медієвістику Б. Барвінський опановував під керівництвом співзасновника і голови польського Історичного товариства у Львові, члена Академії знань Тадеуша Войцеховського. Як свідчать студентські каталоги, юнак записався на його курси «Латинсько-польська палеографія», «Історія Польщі в середніх віках», «Дипломатика» та ін. Не оминув своєю увагою

Б. Барвінський і курсів видатного бібліографа та професора кафедри австрійської історії Людвіка Фінкеля. Згідно студентських каталогів, до смаку молодій людині припали «Нарис історичного розвитку», «Історія Австрії в XIX ст. на тлі всесвітньої історії», «Вступ до історичних наук» та ін. Зрештою, вартим згадки є й знаний польський медієвіст і засновник Наукового товариства у Львові Освальд Бальцер, чий курс «Історія устрою Польщі» Б. Барвінський відвідував протягом кількох семестрів [3, арк. 1 зв.].

Поряд із прослуховуванням лекцій, Б. Барвінський записався на наукові семінари згаданих вище професорів. На них початкуючий історик на практиці апробував засвоєні теоретичні знання, готуючи семінарійні наукові праці. Так, протягом 2-3 та 5-7 семестрів студент відвідував семінари всесвітньої історії під керівництвом Б. Дембінського. Протягом цього часу Б. Барвінський підготував працю «Ставлення Візантії до коронації в 962 р. Візантійський двір і імператор Оттон I в 967-972 рр.», а також за завданням керівника семінару всебічно проаналізував актуальну літературу про іспанського короля Філіпа II [3, арк. 1 зв. – 2].

У свою чергу, науковий семінар Л. Фінкеля молодий історик відвідував протягом 3-7 семестрів. Результатом співпраці з польським професором стали дві роботи з давньоруської проблематики. Мовиться про розвідки «Погляд на стан попередніх досліджень над Галицько-Волинським літописом» і «Ставлення князя Данила Галицького до угорського князя Бели IV та його участь у боротьбі за австрійський трон (1235–1269)» [3, арк. 1 зв. – 2].

Відтак, одну працю Б. Барвінський підготував на науковому семінарі О. Бальцера – про історико-юридичну розвідку «Правне становище селян Волинської землі в першій половині XVI ст.» [3, арк. 1 зв. – 2]. Згадані семінарійні роботи молодого історика отримали цілковите схвалення польських професорів, свідченням чого було їх преміювання з фондів Львівського університету за поданням керівників семінарів. Відзначимо також, що робота тогочасних наукових семінарів передбачала формування не лише дослідницьких, але й критико-рецензійних компетенцій. Тож Б. Барвінський за завданням своїх професорів під час роботи семінарів нерідко опонував першим пробам пера своїх польських і українських колег.

Поряд із польськими професорами Б. Барвінський очікувано налагодив співпрацю і з нечисленними представниками української університетської корпорації. Звісно, тут у першу чергу слід згадати ім'я Михайла Грушевського, який став довголітнім наставником молодого вченого в рамках такого неформального наукового колективу як львівська історична школа. Вивчення студентського каталогу доводить, що Б. Барвінський записався на всі запропоновані автором «Історії України-Руси» курси [4, с. 34, 37]. У першому навчальному році юнак відвідував предмети «Історія Руси, давній період» та «Історія Східної Європи в XIII–XIV ст.». У наступному – вивчав курси «Устрій і культура руських земель в XI–XIII ст.» й «Історія руської культури в XI–XIII ст.». Протягом третього року своїх студій записався на курс «Галицько-Волинська держава». Зрештою, в четвертому обрав предмети «Україна в XVII–XVIII ст.» та «Історія Великого князівства Литовського до половини XV в.» [3, арк. 1 зв.].

Небуденне зацікавлення особистістю М. Грушевського позначилося і на тому, що поряд із лекціями, Б. Барвінський від семестру до семестру записувався і на науковий семінар українського професора, що отримав офіційну назву «Історичні вправи» [8]. На семінарі молодий історик інтенсивно працював протягом перших навчальних років, підготувавши два історико-джерелознавчі реферати. Перший мав назву «Король Бела IV і князь Данило та питання австрійської спадщини» і став продовженням більш ранньої студії, виконаної на семінарі Л. Фінкля. Другий реферат – «Прешбурзький з'їзд в справі спадщини по Бабенбергах. Причинок до історії великого австрійського безкоролів'я» був у розумінні керівника семінару настільки професійно виконаним, що не тільки отримав грошову премію, але й заслужив на публікацію М. Грушевським у редактованих ним «Записках НТШ».

Поряд із сумлінним студіюванням суто фахових предметів, Б. Барвінський чимало часу відвів на опановування дисциплін загальногуманітарного циклу. Як він згадував у своїй автобіографії для Львівського університету, особливо до смаку йому припали лекції визначного творця Львівсько-Варшавської філософської школи Казимира Твардовського з курсу «Історія грецької філософії епохи розквіту (від софістів до Аристотеля)». Поряд із цим початкуючий історик відвідував лекції з історії педагогічної думки професорів Александра Скурського («Філософія XIX ст.» і «Про педагогічні погляди Гербарта») та Антонія Даниша («Нарис педагогіки») [3, арк. 8 зв.]. Посмакували юнакові й курси історії німецької літератури знаного дослідника середньовічної культури Р. М. Вернера та

авторитетного географа і геоботаніка, дослідника рослинності Карпат, Поділля й Криму А. Ремана. Найбільш активно виявилася співпраця з останнім зі згадуваних професорів, адже Б. Барвінський записався на науковий семінар А. Ремана та підготував за його завданням семінарійну працю. Відзначимо, що така увага Б. Барвінського до географії була звичною для тогочасних початкуючих учених, які вважали цю дисципліну найбільш спорідненою з історією.

Поряд із неспеціальними курсами польських викладачів, Б. Барвінський записувався на предмети їхніх українських колег. Тут першочергово назвемо історико-літературні виклади знаних дослідників української культури Кирила Студинського і Олександра Колесси. Особливо щільною науководослідна співпраця початкуючого вченого була з останнім зі згаданих професорів. Мовиться про підготовлені Б. Барвінським на семінарі з української філології О. Колесси реферати ««Простак» Гоголя» та ««Москаль-чарівник» Котляревського». Ці реферати були визнані керівником семінару гідними грошового преміювання [3, арк. 2].

Як ми вже згадували на початку нашої розвідки, для доповнення отриманих у Львівському університеті знань Б. Барвінський вирушив до столичного університету [3, арк. 2 зв.]. До Відня він приїхав у січні 1902 р. і оселився на вулиці Магдалени, 40. Студент записався на філософський факультет, де студіював протягом другої половини зимового та цілий літній семестри. За цей час, як інформує нас університетська документація, молодий історик відвідав лекційні курси низки визначних професорів того часу [19]. Зокрема, про відомого австрійського медієвіста та спеціаліста з допоміжних історичних дисциплін Енгельберта Мюльбахера (курс «Документознавство»), визначного австрійського та британського дослідника австрійської історії XVII ст. Альфреда Франка Пшібрама (курс «Історія Нового часу. 1830–1871»), президента Віденської Академії наук і фахівця з середньовічної дипломатії Освальда Редліха (курс «Ранне середньовіччя»). Поряд із суто історичними курсами, Б. Барвінський також записався на предмети тогочасних знакових географів А. Тамашека (курс «Географія Північної та Південної Америки») та Е. Пенека (курс «Загальна географія») [20]. Наукову спеціалізацію молодий історик обрав у О. Редліха, записавшись на його семінар. На ньому він допрацьовував згадуваний вище реферат про взаємини галицького князя Данила Галицького з угорським князем Белою IV. Згодом ця робота була обговорена на семінарі та прихильно оцінена його учасниками, втім і керівником.

Зрештою, останнім місцем історичних студій Б. Барвінського став центр тогочасної історіографічної моди – Королівський університет Фрідріха Вільгельма у Берліні, в якому ще сильними були традиції Леопольда фон Ранке. Цікаво, що історик поїхав туди навчатися вже після захисту докторської праці, який відбувся в травні 1907 р. Саме під час широкого обговорення докторату Б. Барвінського «Жигимонт Кейстутович – великий князь литовсько-руський 1432-1440 рр.» критики вказували на потребу запозичення новаторської на той час методології опрацювання медієвістичної проблематики, що нею славилися провідні історики Берлінського університету [6]. Недешево наукове стажування молодого вченого у головному виші Німеччини фінансово уможливили стипендії Костянтина Володкевича та Міністерства віросповідань і освіти Австро-Угорської держави. Як свідчать записні картки Б. Барвінського, які відклалися в архіві Берлінського університету, 13 листопада 1907 р. він був зарахований на студії, що тривали до березня 1908 р. [21, s. 15]. З багатьох дидактичних пропозицій столичного університету галицький історик обрав курси найбільш знакових у той час німецьких вчених.

Так, у визначного історика, засновника східноєвропейських студій Теодора Шиманна Б. Барвінський записався одразу на два курси – «Загальна історія Росії» й «Історія і країнознавство». В іншій тогочасній історіографічній зірці – професора Едварда Маєра – фундатора модерної єгиптології й автора всесвітньовідомої п'ятитомної «Історії стародавнього світу» він обрав курс «Історія Конституції та політичні теорії». Зрештою, предмет «Німецька історія права» Б. Барвінський студіював у визначного представника німецької історико-юридичної школи й авторитетного громадського діяча Генриха Бруннера [22, s. 27; 23, s. 18]. Наукову спеціалізацію молодий доктор філософії обрав у Т. Шиманна, записавшись на його популярний семінар з історії Східної Європи. Про його тогочасну працьовитість свідчить те, що поряд із наполегливим відвідуванням лекцій і семінарів, вільні години він проводив, опрацьовуючи матеріали багатих славістичних колекцій Цісарської бібліотеки в Берліні.

У роки університетських студій Б. Барвінський також чимало часу присвятив історіографічній самоосвіті. Відтворити читацькі пріоритети молодого людини уможливило згадувана вище його розлога

автобіографія для Львівського університету. У ній міститься чималий перелік створеної багатьма європейськими мовами літератури, яку той опрацював. У цьому списку бачимо праці творців історіографічної моди модерного часу Вольтера, Л. Ранке, М. Вебера, Т. Момзена, Е. Майера, Т. Маколя та багатьох інших. Окремо він акцентує вагомість для свого фахового становлення публікацій тогочасних теоретиків історії Карла Лампрехта і Ернеста Бернгейма. Цікаво, що віддаючи данину поваги згаданим авторам, Б. Барвінський відзначив «величезне враження», яке виніс після опрацювання нашумілої у свій час роботи «Історія цивілізації в Англії» авторства Томаса Бокля – одного з родоначальників англійського позитивізму [3, арк. 4].

Ще більш об'ємним був перелік наведеної Б. Барвінським історіографічної літератури з україністичної та східноєвропейської проблематики. До найвпливовіших він зараховує праці своїх університетських професорів М. Грушевського, О. Бальцера, Б. Дембінського, Л. Фінкеля та ін. Також в автобіографії вказує на вагомість для власного фахового становлення знаної монографічної серії «Руська історична бібліотека», що містила класичні тексти В. Антоновича, М. Костомарова, О. Левицького, М. Дашкевича, І. Лінниченка, М. Владимирського-Буданова, М. Іванішева та ін. З польського історичного українознавства Б. Барвінський назвав книги авторства А. Прохаски, Ю. Шуйського, М. Бобжинського, Ф. Конечного, А. Левицького, К. Шайнохи й ін. Зрештою, молодий учений вказав на систематичне опрацювання тогочасної провідної славістичної періодики – «Киевской старины», «Журнала Министерства народного просвещения», «Записок НТШ», «Rozpraw Akademii Umiejętności w Krakowie», «Kwartalnika historycznego» та ін. Щойно реконструйоване коло його читацьких інтересів дає підстави говорити про нього, як про напрочуд працюючого й ерудованого молодого історика.

Змальована вище наполегливість у здобутті фахових знань і вмінь мала для Б. Барвінського амбітною метою подальшу наукову кар'єру. На відміну від більшості своїх приятелів по студіях, які планували присвятити себе вчителюванню, молодий історик мріяв про творчу долю старших колег-професорів. Про це він виразно написав у згадуваній автобіографії: «Вже від самих початків університетських студій я вирішив присвятити себе науковій праці. З запалом кинувся до вивчення історії середніх віків [...], а з них спеціально досліджував польсько-русько-литовські стосунки, особливо в XIII–XV ст.» [3, арк. 2 – 2 зв.].

Реалізацією такої професійної настанови стали перші наукові праці Б. Барвінського, що з'явилися в роки університетських студій. Вони були опубліковані на шпальтах часопису «Руслан», який видавав Олександр Барвінський, а також редагованих засновником львівської історичної школи «Записок НТШ». Політематичність і багатосюжетність перших розвідок молодого вченого вражають, адже йдеться про опрацювання проблематики від часів Галицько-Волинського князівства до опришківського руху на західноукраїнських теренах. Для прикладу згадаємо такі статті, як «З'їзд Галицького князя Данила з угорським королем Белою IV в Прешбурзі 1250 року: (історико-критичний аналіз)», «Ким сьвідчив ся Отокар?: Проба інтерпретації оповідання Галицько-волинського літопису», «До справи прешбурского зїзду 1250 р.», «Портрет гетьмана Мазепи в замку в Підгірцях», «Бунт в селі Мшанци», «Напад опришків на двір Коженювських в Цуцилові 1762 р. (Протоколи зізнань)» та багато інших. Такій різноманітності тогочасних історичних інтересів молодого вченого сприяла його праця в студентські роки у Крайовому архіві гродських і земських актів у Львові, звідки він невтомно черпав джерельні матеріали [3, арк. 3].

Відзначимо, що вже перші статті Б. Барвінського отримали помітний резонанс у наукових колах. Колеги останнього по історичному цеху одностайно вказували на чималу його працюваність, дослідницьку відважність та оригінальність історичного мислення. Поряд із цим, йшлося і про деяку молодечу нетерпимість стосовно чужої критики, недоречну різкість у полеміці та категоричність у висновках і судженнях, особливо, якщо для них не було достатніх джерельних підстав. Згадаємо для прикладу рецензії на дебютну працю Б. Барвінського, присвячену реконструкції обставин з'їзду галицького князя Данила з угорським королем Белою IV у Прешбурзі 1250 р. Наддніпрянський оглядач Никандр Молчановський, відзначивши наукову відважність львівського автора, вказав на апріорність його висновків, що не знаходять опертя у відомих джерелах. «[...] Ми вважаємо, – підсумував свій аналіз рецензент, – що здогадка п. Барвінського, хоча й правдоподібна, не задовольняє суворих критиків [...]» [7, с. 38].

Більш критично першу студію свого вихованця по львівській школі оцінив М. Грушевський. Він закинув учневі ігнорування аргументів попередників і зловживання гіпотетичним методом, що

зробило першу пробу його пера «нерозважно написаною розвідкою». У висновках автор «Історії України-Руси» вирішив дати Б. Барвінському урок методологічної культури: «Зрештою різні гріхи проти вимог історичного методу стрічаємо ми й по інших місцях. Саме вже се громадження можливостей на можливостях, на якій опирають ся виводи автора, тим вимогам не відповідають. [...] Не повинна така детальна аналіза опирати ся й на самих готових курсах, не сягаючи до перших джерел – їх ніде майже не цитує автор. Такі прогрішення против історичної методи тим прикрійше бачити, що молодий автор показує чималу охоту до наукової роботи. А для неї наукова метода потрібна доконче» [2, с. 12].

Насамкінець відзначимо, що попри активне занурення у науково-дослідну працю, Б. Барвінський віднаходив час і на громадське життя. У кількаразово згадуваній автобіографії для Львівського університету він доволі розлого описує свою участь в численних українських студентських товариствах. Так, ми дізнаємося, що молодий учений тривалий час головував в Історичній секції «Наукового кола» найбільш авторитетного серед української молоді товариства «Академічна громада». Про авторитет Б. Барвінського серед однолітків говорить і те, що він був довголітнім скарбником «Академічного історичного кола» [3, арк. 2 зв.].

Підсумовуючи студентські роки Б. Барвінського, відзначимо визначний вплив на його інтелектуальне становлення фахового середовища Львівського, Віденського та Берлінського університетів. Початкуючому історика поталанило студіювати історію у «золоту» добу європейської соціогуманітаристики, коли водночас у різних академічних осередках працювали творці багатьох модерних історіографічних галузей і напрямків – україністики, полоністики, теорії та методології історії та ін. Власне на лекціях і семінарах О. Редліха, Л. Фінкеля, Т. Шиманна, Б. Дембінського, Е. Мюльбахера, А. Пшибрама, Т. Войцеховського, Г. Брунера, О. Бальцера, К. Студинського, О. Колесси та багатьох інших визначних гуманітаріїв було сформовано науковий світогляд і дослідницький інструментарій молодого вченого. Втім, найбільш вагомим для нього було тривале професійне спілкування з М. Грушевським, яке визначило наукову спеціалізацію Б. Барвінського у галузі східноєвропейської медієвістики. Зрештою, чималий вплив на фахове становлення історика мала й наполеглива самоосвіта. Все це у підсумку уможливило молодому вченому втілити в життя амбітні творчі плани та в короткому часі стати одним із помітних представників не лише галицької, але й загальноукраїнської історіографії першої половини ХХ ст.

Список використаних джерел та літератури:

1. Барвінський Б. Жигимонт Кейстутович – великий князь литовско-руський (1432–1440 рр.). Історична монографія. Жовква, 1905. 169 с.
2. Грушевський М. Рецензія: Богдан Барвінський — З'їзд галицького князя Данила з угорським королем Белею IV в Прешбурзі 1250 р. (історично критична аналіза). *Записки НТШ*. 1902. Т. L. С. 12-13.
3. Державний архів Львівської області. Ф. 26. Оп. 7. Спр. 1693. 12 арк.
4. Каталог студентів Михайла Грушевського Львівського університету / упоряд. В. Тельвак, В. Качмар, С. Журавльов. Львів, 2023. 358 с.
5. Мирош В. Богдан Барвінський та Львівський університет: становлення історика. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 60. Том 3. С. 20-27.
6. Мирош В. Докторат Богдана Барвінського: генеза, реалізація, рецепція. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія*. 2023. Вип. 45. С. 62-70.
7. Н. М. [Молчановський Н.]. Рецензія: Богдан Барвінський. З'їзд галицького князя Данила з угорським королем Белею IV в Прешбурзі 1250 р. Історично-критична аналіза. Львів, 1901. *Киевская старина*. 1902. Т. LXXVI. С. 38-39.
8. Тельвак В. «Історичні вправи» Михайла Грушевського у Львівському університеті: спроба реконструкції. *Український археографічний щорічник. Нова серія*. 2016. Випуск 19/20. С. 313-322.
9. Тельвак В. Львівський університет у становленні історичної школи Михайла Грушевського. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2014. Вип. 10. С. 46-52.
10. Тельвак В. Михайло Грушевський в оцінках своїх учнів (перша третина ХХ ст.). *Історіографічні дослідження в Україні*. 2013. Вип. 23. С. 160-197.
11. Тельвак В. Михайло Грушевський та Олександр Барвінський на тлі українського руху кінця ХІХ – першої третини ХХ століття. *Записки НТШ. Праці Історично-філософської секції*. Т. ССLXX. 2017. С. 82-102.
12. Тельвак В., Педич В. Львівська історична школа Михайла Грушевського. Львів, 2016. 440 с.
13. Тельвак В., Педич В. Львівська історична школа Михайла Грушевського: культура конфлікту. *Spheres of culture. Journal of Philological, Historical, Social and Media Communication, Political Science and Cultural Studies*. 2015. Volume X. S. 234-241.
14. Тельвак В., Педич В. Львівська історична школа Михайла Грушевського: становлення, функціонування, структура. *Galicja. Studia i materialy*. 2015. № 1. С. 229-251.

15. Тельвак В., Педич В. Львівська історична школа Михайла Грушевського: комунікативна природа та психологічний клімат. *Історіографічні дослідження в Україні*. 2014. Вип. 25. С. 26-53.
16. Тельвак В., Педич В. Персональний склад львівської історичної школи Михайла Грушевського: методологічний аспект. *Проблеми гуманітарних наук. Серія «Історія»*. 2015. Вип. 36. С. 18-35.
17. Фелонюк А. Барвінський Богдан. *Наук. т-во ім. Шевченка. Енциклопедія / Том I, А–Бібл.* Львів, 2012. С. 426–430.
18. Чорновол І. Син «руського станьчика»: Богдан Барвінський. *Багатокультурне історіографічне середовище Львова в XIX і XX століттях*. Львів; Жешув, 2006. Т. IV. С. 421–434.
19. Archiv der Universität Wien. Phil. Nat. 196. Wintersemester 1901/02. A-F. 1901-1902. S. 78.
20. Archiv der Universität Wien. Phil. Nat. 201. Sommersemester 1902. A-G. 1902. S. 63.
21. Universitätsarchiv der Humboldt Universität zu Berlin. Rektor & Senat, Abgangszeugnis vom 7. März 1908, Barwinski, Bohdan. S. 15.
22. Universitätsarchiv der Humboldt Universität zu Berlin. Rektor & Senat, Kontrollbuch des 98. Rektorats, Nr. 3087. S. 27.
23. Universitätsarchiv der Humboldt Universität zu Berlin. Rektor & Senat, Matrikel des 98. Rektorats, Nr. 3087. S. 18.

References:

1. Barvinskyi B. Zhygymont Keistutovych – velykyi kniaz lytovsko-ruskyi (1432–1440 rr.). *Istorychna monohrafiia*. Zhovkva, 1905. 169 s.
2. Hrushevskiy M. Retsenziia: Bohdan Barvinskyi — Zidz halytskoho kniazia Danyla z uhorskym korolem Beleiu IV v Preshburzi 1250 r. (istorychno krytychna analiza). *Zapysky NTSh*. 1902. T. L. С. 12-13.
3. Myrosh V. Bohdan Barvinskyi ta Lvivskiy universytet: stanovlennia istoryka. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. 2023. Vyp. 60. Tom 3. S. 20-27.
4. Myrosh V. Doktorat Bohdana Barvinskoho: geneza, realizatsiia, retseptsiia. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriia: Istoriiia*. 2023. Vyp. 45. S. 62-70.
5. N. M. [Molchanovskiy N.]. Retsenziia: Bohdan Barvinskyi. Zidz halytskoho kniazia Danyla z uhorskym korolem Beleiu IV v Preshburzi 1250 r. *Istorychno-krytychna analiza*. Lviv, 1901. *Kyevskaia staryna*. 1902. T. LXXVI. S. 38-39.
6. Telvak V. «Istorychni vpravy» Mykhaila Hrushevskoho u Lvivskomu universyteti: sprobа rekonstruksii. *Ukrainskyi arkhеohrafichnyi shchorichnyk. Nova seriia*. 2016. Vypusk 19/20. S. 313-322.
7. Telvak V. Lvivskiy universytet u stanovlenni istorychnoi shkoly Mykhaila Hrushevskoho. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. 2014. Vyp. 10. S. 46-52.
8. Telvak V. Mykhailo Hrushevskiy v otsinkakh svoikh uchniv (persha tretyna XX st.). *Istoriografichni doslidzhennia v Ukraini*. 2013. Vyp. 23. S. 160-197.
9. Telvak V. Mykhailo Hrushevskiy ta Oleksandr Barvinskyi na tli ukrainskoho rukhu kintsia XIX – pershoi tretyny XX stolittia. *Zapysky NTSh. Pratsi Istorychno-filosofskoi sekti*. T. CCLXX. 2017. S. 82-102.
10. Telvak V., Pedych V. Lvivska istorychna shkola Mykhaila Hrushevskoho. Lviv, 2016. 440 s.
11. Telvak V., Pedych V. Lvivska istorychna shkola Mykhaila Hrushevskoho: kultura konfliktu. *Spheres of culture. Journal of Philological, Historical, Social and Media Communication, Political Science and Cultural Studies*. 2015. Volume X. S. 234-241.
12. Telvak V., Pedych V. Lvivska istorychna shkola Mykhaila Hrushevskoho: stanovlennia, funktsionuvannia, struktura. *Galicja. Studia i materialy*. 2015. № 1. S. 229-251.
13. Telvak V., Pedych V. Lvivska istorychna shkola Mykhaila Hrushevskoho: komunikativna pryroda ta psykhologichnyi klimat. *Istoriografichni doslidzhennia v Ukraini*. 2014. Vyp. 25. S. 26-53.
14. Telvak V., Pedych V. Personalnyi sklad Lvivskoi istorychnoi shkoly Mykhaila Hrushevskoho: metodolohichnyi aspekt. *Problemy humanitarnykh nauk. Seriia «Istoriiia»*. 2015. Vyp. 36. S. 18-35.
15. Feloniuk A. Barvinskyi Bohdan. *Наук. т-во ім. Шевченка. Енциклопедія / Том I, А–Бібл.* Lviv, 2012. С. 426–430.
16. Chornovol I. Syn «ruskoho stanchyka»: Bohdan Barvinskyi. *Bahatokulturene istoriografichne seredovyshche Lvova v XIX i XX stolittiakh*. Lviv; Zheshuv, 2006. Т. IV. S. 421–434.